

HUBY V MESTSKÝCH A VIDIECKYCH SÍDLACH NA SLOVENSKU

Ján Gáper

Technická univerzita vo Zvolene

**SÍDLA A BIODIVERZITA
PRÍLEŽITOSTI PRE OBCE A MESTÁ**

16. – 17. 6. 2015

Hotel LUX, Nám. Slobody 2, Banská Bystrica

- **Čo sú huby?**
- **Kde? (v akom prostredí) plnia svoje funkcie?**
- **Aké je miesto a význam húb v sídlach? Akou činnosťou sa podieľajú na fungovaní sídiel?**
- **Prispieva prostredie sídiel k poznaniu diverzity húb?**
- **Prispieva prostredie sídiel k poznaniu vzájomných väzieb drevokazných húb s drevinami?**
- **Sú huby v sídlach vhodným prostredím pre iné organizmy?**
- **Sú dreviny kolonizované hubami vhodným prostredím pre iné organizmy?**

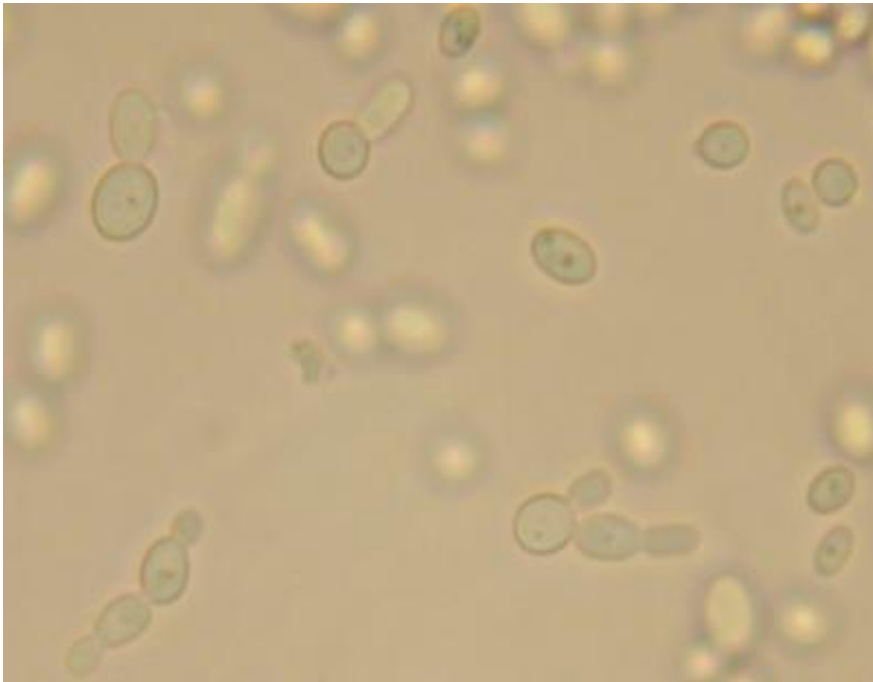
Čo sú huby?

rôznorodá skupina

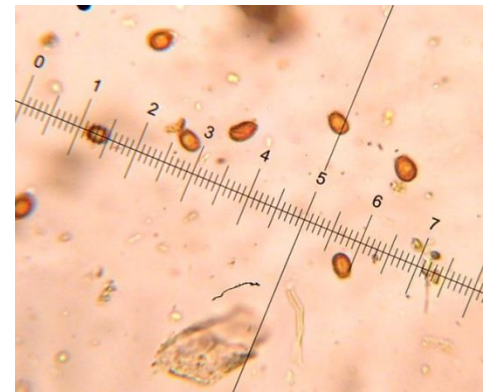
voľným okom viditeľných organizmov (hríby, plávky atď., lišajníky)

a

mikroskopických organizmov (plesne, kvasinky a iné)

sú všadeprítomné v pôde, vode, v ovzduší, v/na rastlinách, živočíchoch, človeku

Koľko druhov húb je na zemi?

opísaných je asi 120 000 druhov (vrátane lišajníkov), realistické odhady hovoria o 1,5 – 3 (10) miliónoch druhov (najväčšou neznámou sú pôdy, tropické oblasti)

Koľko druhov húb je na Slovensku?

asi 6 600 druhov (vrátane lišajníkov), realistické odhady hovoria o viac ako 24 000 druhoch

**bežne ich vnímame prostredníctvom plodníc,
sú rozmanité, majú rôzne tvary, veľkosti ...**

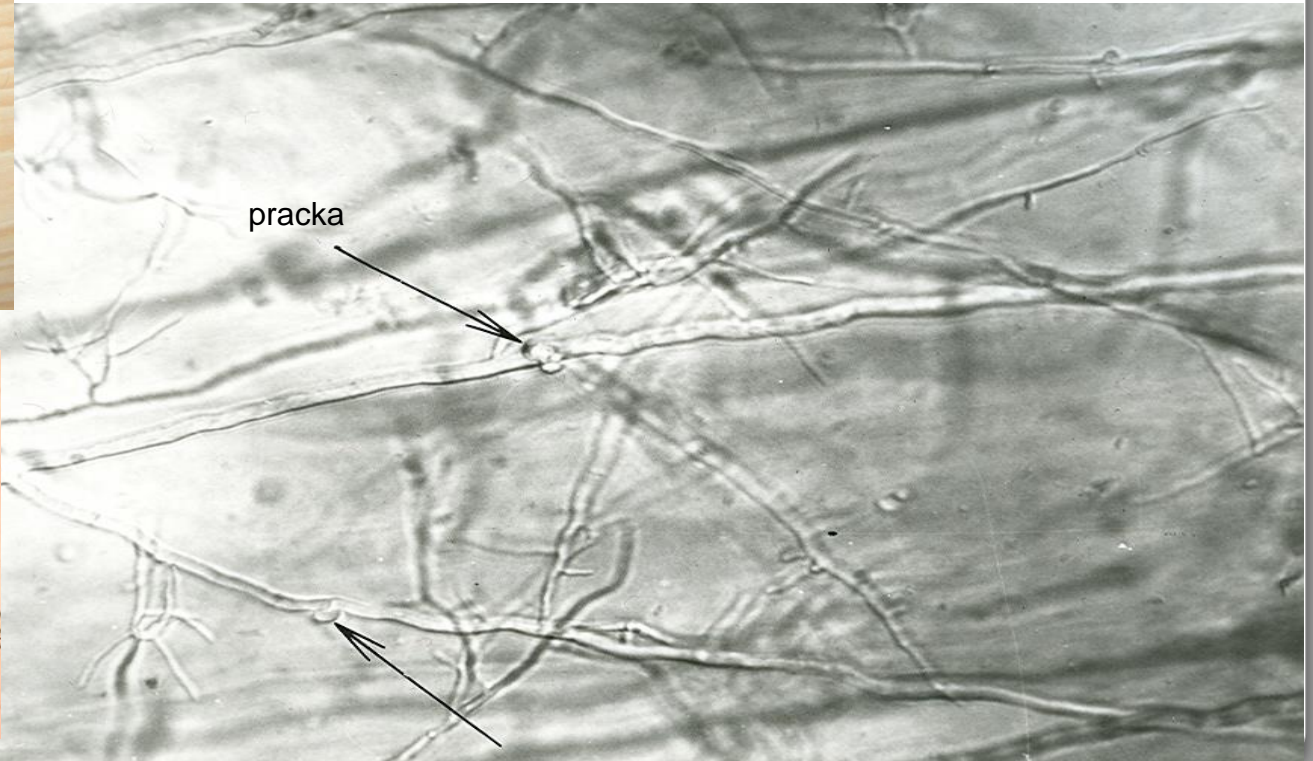
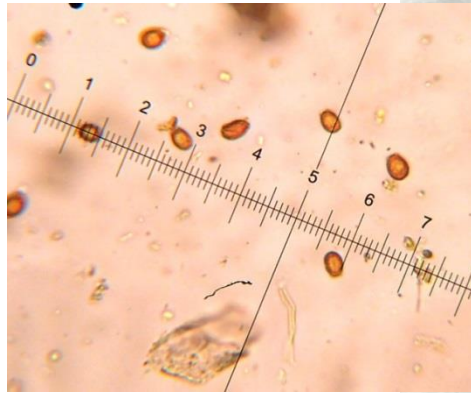
---

plodnica ale nie je huba

- podstatné je podhubie, ktoré môže vytvoriť plodnice
- k rozširovaniu slúžia výtrusy, rizomorfy, syróciá

Kde? (v akom prostredí) plnia svoje funkcie?

... všade, aj v mestských
a vidieckych sídlach

parky a parčíky

obytné súbory

VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ
cintoríny

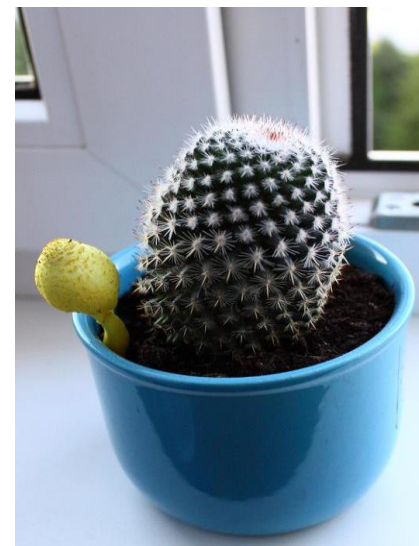
ulice, nábrežia

ZÁHRADY
A SADY

DOMY A BYTY

Aké je miesto a aké sú úlohy húb v sídlach? Akou činnosťou sa podieľajú na fungovaní sídiel?

1. sú nenahradiateľné pri rozklade a obehu organických látok v pôde a tvorbe humusu
2. sú nenahradiateľné pri rozklade a obehu organických látok vo vode
3. bez húb by sme nemali chlieb, pivo, víno, atď.
4. sú potravou pre suchozemské živočíchy
5. mnohé druhy kumulujú ťažké kovy, herbicídy a iné rizikové látky (preto nekonzumujeme plodnice rastúce v okolí poľnohospodársky obhospodarovaných plôch, ciest, v parkoch, v okolí lesných škôlok a pod.)
6. využívajú sa v biologickej degradácii odpadov (ropné látky, syntetické farbivá atď.)

7. pečiariky, hlivy a iné huby sa umelo pestujú ako zdroj potravín, prostriedkov na podporu imunity,

vypložený substrát (slama atď.) je dobrým hnojivom;

hliva ustricovitá na vláknach (hýfach) svojho podhubia tvorí stopkaté mechúriky s toxínom, pohybom háďatka mechúriky praskajú, toxín vyvolá znehybnenie háďatka a hýfy huby do neho vrastajú

bedľovec citrónovožltý

foto: Ing. Ondrej Robota

pečiarky a iné huby
rozkladajú mŕtvu
organickú hmotu, preto
rastú v lesoch, na poliach,
záhradách, na trávnikoch,
preto sa pestovať dajú

hríby, plávky a iné žijú v
symbióze s drevinami,
rastú len tam, kde sú
dreviny a preto sa
pestovať nedajú

8. rastú v symbióze s
rastlinami (tvoria mykorízy)
a preto sú nenahraditeľné
pre zdravý vývin drevín v
parkoch, sadoch a na
všetkých iných miestach
sídiel

zdroj: cs.wikipedia.org/wiki/Hřib_hnědý

mykorízy suchohříba hnědého so smrekom
obyčajným (zdroj: Agerer (ed) 1987-1998: Colour
atlas of ectomycorrhizae)

Prednosti drevín s mykorízami

Majú zväčšený povrch pre príjem vody a minerálnych látok, a to aj pri veľmi nízkych koncentráciách

Majú zvýšenú rezistenciu proti napadnutiu koreňovými patogénmi

Majú zvýšenú toleranciu proti pôsobeniu toxínov a nízkych teplôt

Majú zvýšenú toleranciu k stresovým vplyvom sucha a ku kolísaniu pH

Prospešnosť mykoríz pre dreviny možno využiť pri:

zalesňovaní poľnohospodárskych pôd

**zalesňovaní devastovaných
území**

introdukcii drevín

zalesňovaní pôd s vyšším obsahom toxických látok

výrobe sadbového materiálu

9. znehodnocujú drevené prvky, drevostavby a iné materiály

- chrastavka pivničná poškodzuje ihličnaté aj listnaté drevo v stavbách

- drevokaz slzivý = drevomorka domáca poškodzuje ihličnaté (niekedy aj listnaté) drevo v obydlíach, vo vlhkých pivniciach, v suterénnych bytoch, chatách a chalupách

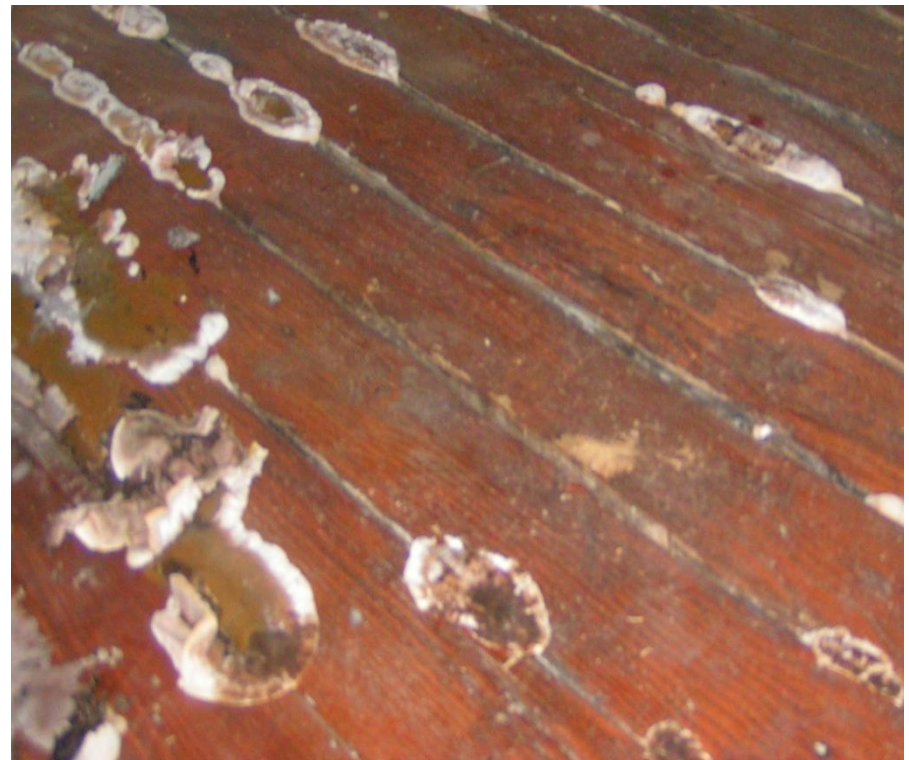

foto: A. Lukáč

drevosfarbujúce huby vylučovaním farbív farbja drevo do modra, siva, červena .....

neznižujú mechanické vlastnosti dreva (pevnosť, pružnosť)

10. pôvodcovia chorôb rastlín, najmä drevín,
vo verejných priestranstvách sídiel

poškodenia asimilačných orgánov (listov)

poškodenia dreva – tlenie (hniloba):

biele

červenohnedé

Príklady drevokazných húb bielej hniloby – väčšina druhov

klanolupeňovka obyčajná,
kmene a konáre líp

ryšavec srstnatý,
kmene a konáre
orechov a jabloní

trúdnikovec pestrý,
kmene listnatých drevín
a vzácné aj ihličnatých

vejárovec obrovský,
bázy kmeňov a
korene listnatých
drevín

lesklokôrovka tmavá,
kmene a konáre
listnatých drevín

práchnovec kopytovitý,
kmene a konáre hlavne
listnatých drevín

Príklady drevokazných húb hnedej hniloby – menej početné

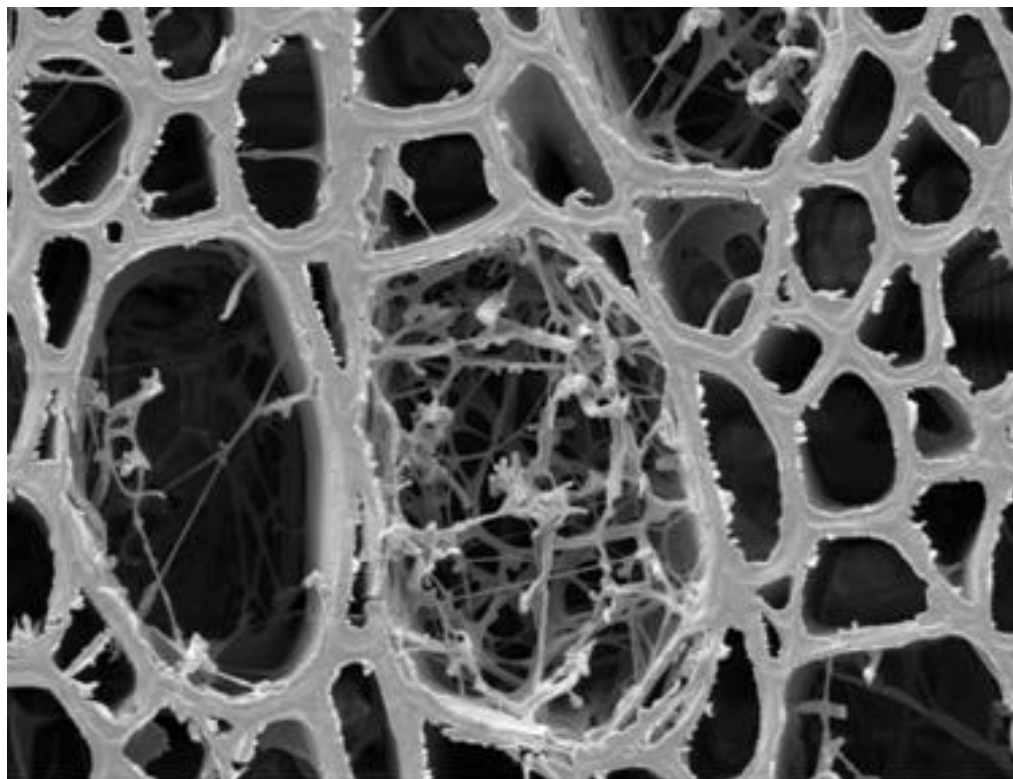
---

sírovec obyčajný,
kmene a konáre listnatých
drevín

brezovník obyčajný,
kmene a konáre briez

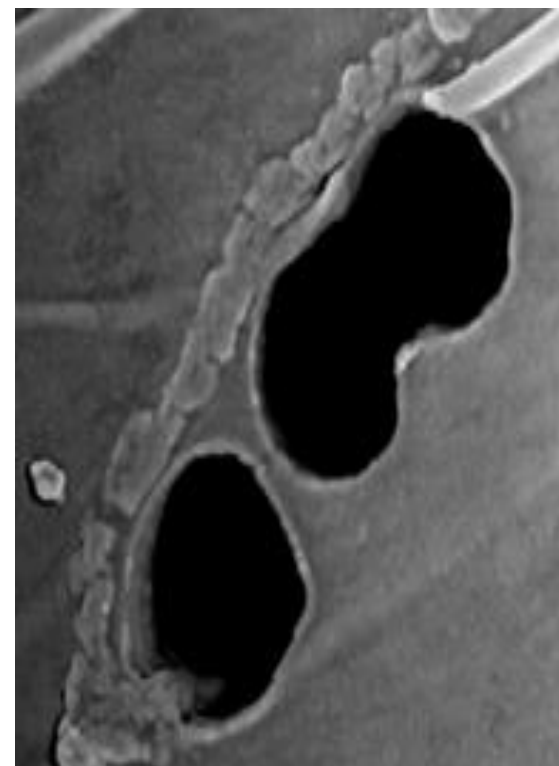

SEM MAG: 2.00 kx   DET: SE Detector   50 µm   Vega ©Tescan
HV: 15.0 kV   DATE: 06/02/06
VAC: HiVac   Device: TS5130   Katedra náuky o dreve - DF TU Zvolen

cievy a libriformné vlákna
pagaštana konského vyplnené
prerasteným pohubím

detail rozkladnej
činnosti huby v
stene cievy

Ako sa drevokazné huby dostanú dovnútra stromu?

---

drevina v ohrození stresormi
(sucho, poškodenie ohňom a iné)

infekcia v dôsledku
poškodenia dreveniny suchom

infekcia v dôsledku
poškodenia ohňom pri
vypaľovaní trávy

poranenia kosačkami

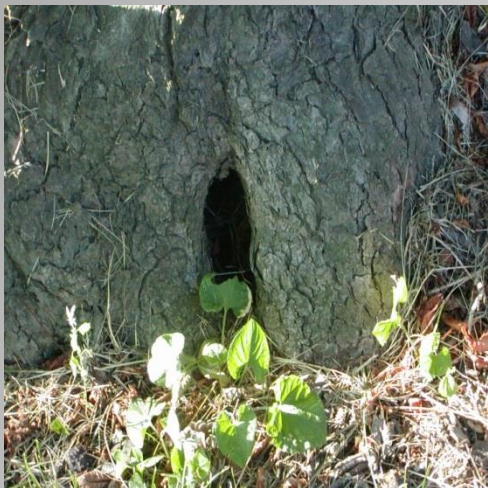

otvorené rany

trhliny

Musíme všetky infikované stromy odstrániť? stromy treba posudzovať individuálne

mnohé dutiny sú z pohľadu
statickej stability
nebezpečné, nevidíme
dovnútra

vřby s hubou ohňovec obyčejný
môžu žiť viac ako 30 rokov

stromy s hubou
ohňovec ovocný
môžu žiť viac
ako 30 rokov

sírovec obyčajný,
práchnovec kopytovitý,
lesklokôrovky a iné
predstavujú nebezpečenstvo
náhleho pádu konárov a
celých stromov

Prispieva prostredie sídiel k poznaniu diverzity húb?

áno, prispieva k poznaniu diverzity, rastú tu aj vzácnejšie, aj synantropné druhy, resp. druhy s výrazne synantropným charakterom rozšírenia

trhavka machová

na Slovensku jediná lokalita:
Humenné, lesopark,
na ležiacom kmeni *Salix caprea*,
13.X.1990,
leg. et det. P. Vampola
(MJ 669/90)

zdroj www.pilzbestimmer.de

šupinovka *Pholiota chocenensis*

zdroj Holec, J., Kolařík, M., Bizio, E., 2014, Mycological Progress, 13: 399-406.

nový druh pre vedu, v ČR jediná lokalita:
Choceň, areál závodu Oseva,
na pni *Malus domestica*,
27. IV. 2001,
leg. P. Miřejovský,
det. J. Holec et M. Kolařík (PRM 920969)

strmuľkovec drevný *Ossicaulis lignatilis*

pomerne vzácna drevná huba,
rastie hlavne v mestských alejách
a parkoch

zdroj ww.naturamediterraneo.com

smrčok záhradný rastie na záhonoch prekrytých drevnými štiepkami, vo voľnej prírode nerastie, foto: dr. L. Hagara

kapučnovec dažďomilný rastie na čerstvo založených mestských trávnikoch po daždi alebo výdatnej zálievke, vo voľnej prírode nerastie, foto: dr. L. Hagara
plodnice rastúce v parkoch, v okolí ciest, poľnohospodársky obhospodarovaných plôch, v okolí lesných škôlok a pod. nezberame

lesklokôrovka tmavá

výrazne obľubuje prostredie ľudských sídiel, z územia bývalého Československa je známa z niekoľko desiatok druhov drevín z asi 150 lokalít, žiadna lokalita neleží v prirodzených porastoch

ohňovec ovocný

ťažisko výskytu v strednej Európe má v sídlach, kolonizuje najmä ovocné dreviny

Prispieva prostredie sídiel k poznaniu vzájomných väzieb drevokazných húb s drevinami?

- áno, sídla poskytujú priestor pre pre hlbšie poznanie hostiteľských preferencií jednotlivých druhov drevokazných húb
- z územia bývalého Československa poznáme 395 lokalít výskytu sírovca obyčajného, na agáte bielom nerastie ani na jednej z týchto lokalít;
v sídlach máme 23 nálezov na agáte bielom

- z územia bývalého Československa poznáme 1032 lokalít výskytu drevokaznej huby práchnovček pásikavý, v lesnom prostredí rastie najmä na ihličnatých drevinách (714 lokalít, t.j. 69,2%); v sídlach máme 36 nálezov, iba z listnatých drevín

Sú huby v sídlach vhodným prostredím pre iné organizmy?

áno, sú substrátom pre vývin mnohých skupín hmyzu (chrobáky, dvojkrídlovce a iné)

zástupcovia čeľade Mycetophagidae a iných čeľadí sú priamo viazané na plodnice húb

Agathomyia wankowiczii (dvojkrídlovce Diptera)
na lesklokôrovke plochej

Struwe, I. et al., 2010: Entomologisk Tidskrift 131(3): 229-234.

Sú dreviny kolonizované drevokaznými hubami vhodným prostredím pre iné organizmy?

áno, staré stromy môžu byť významným biotopom vzácných druhov hmyzu, pavúkov a iných živočíchov; dutiny sú vhodným prostredím pre „dutinovú faunu“ (hmyz, vtáky, netopiere a iné) na zabezpečených miestach, na ktorých nehrozí poškodenie zdravia a majetku

najčastejší pôvodcovia vzniku dutín na kmeňoch a kostrových konároch drevín v sídlach

ostropórovec
topoľový
na kmeňoch a
konároch
javorov a pagaštana
konského

ostropórovec
rozliaty na
kmeňoch a
konároch
javorov a
pagaštana
konského

ryšavec d'atlí
na kmeňoch a
kostrových
konároch
jaseňov

ĎAKUJEM ZA POZORNOST